Europaparlamentet
2019-2024

Utskottet för rättsliga frågor

2023/2113(INI)

13.10.2023

FÖRSLAG TILL YTTRANDE

från utskottet för rättsliga frågor

till utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor

över 2023 års rapport från kommissionen om rättsstatsprincipen
(2023/2113(INI))

Föredragande av yttrande (*): Adrián Vázquez Lázara

(*) Förfarande med associerat utskott – artikel 57 i arbetsordningen

PA_NonLeg

FÖRSLAG

Utskottet för rättsliga frågor uppmanar utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor att som ansvarigt utskott infoga följande förslag i det förslag till resolution som antas:

Allmänt

1. Europaparlamentet påminner om att unionens rättsliga struktur bygger på den grundläggande premissen att varje medlemsstat delar en rad gemensamma värden som ligger till grund för unionen med alla andra medlemsstater, i enlighet med vad som anges i artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen[1]. Parlamentet påminner vidare om att rättsstatsprincipen, såsom den fastställs i EU:s primärrätt och definieras närmare i rättspraxis från Europeiska unionens domstol, hör ihop med demokrati och grundläggande rättigheter. Parlamentet betonar att en eventuell tillbakagång för rättsstatsprincipen i en viss medlemsstat i hög grad påverkar det gemensamma området med frihet, säkerhet och rättvisa samt ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande som ledande principer i EU-lagstiftningen på detta område[2].

2. Europaparlamentet välkomnar kommissionens fjärde rapport om rättsstatsprincipen (rapporten) och anser att den regelbundna översynen av rättsstatsprincipen är ett viktigt övervakningsverktyg. Parlamentet betonar i detta sammanhang vikten av att kommissionen använder tydliga och objektiva kriterier när den tillhandahåller sin bedömning, för att på så sätt undvika påståenden om ojämlik behandling av medlemsstater eller användning av enbart selektiva data. Parlamentet välkomnar i detta avseende kommissionens strategi att ta emot medlemsstaternas bidrag och därigenom främja en gemensam dialog. Parlamentet välkomnar den nya klassificering som kommissionen antagit för att mäta framstegen med tidigare rekommendationer, med fyra kategorier: a) inga framsteg, b) vissa framsteg, c) betydande framsteg och d) fullständigt genomförande. Med tanke på de problem som är förknippade med insamlingen av statistiska uppgifter i medlemsstaterna framhåller parlamentet nyttan av Europarådets verktyg, såsom rapporterna från Europarådets kommission för effektivisering av rättsväsendet (Cepej)[3], för att i möjligaste mån skapa konvergens mellan de olika indata.

Rättsliga frågor

3. Europaparlamentet erkänner den betydelse som rättssystemen tillmäts i rapporteringen om rättsstatsprincipen, särskilt när det gäller lagligheten, oberoendet och opartiskheten hos domare samt utnämningar, befordringar och avskedanden av domare och rättsliga avgöranden. Parlamentet konstaterar att det inte finns något gemensamt EU-system för utnämning av domare. Parlamentet påminner dock om att alla medlemsstater måste följa Europarådets[4] och EU-domstolens[5] miniminormer. Parlamentet betonar i detta

[1] Se yttrande 2/2013 från Europeiska unionens domstol (plenum) av den 18 december 2014, ECLI:EU:C:2014:2454, punkt 168.
[2] Ibid, punkt 191.
[3] Cepejs utvärderingscykler.
[4] Briefing – ”Council of Europe standards on judicial independence” (Europarådets normer om rättsväsendets oberoende), Europaparlamentet, generaldirektoratet för parlamentarisk utredning och analys, 25 maj 2021.
[5] Till exempel domstolens dom (stora avdelningen) av den 27 februari 2018 i mål C-64/16, *Associação Sindical*

sammanhang vikten av oberoende råd inom rättsväsendet, som måste bestå av en betydande majoritet av domare som väljs av sina kollegor och har betydande befogenheter när det gäller urval, befordran och disciplinära förfaranden avseende domare. Parlamentet beklagar djupt att inte alla medlemsstater har uppfyllt sina skyldigheter fullt ut i detta avseende.

4. Europaparlamentet uppmanar med kraft kommissionen att fortsätta sin noggranna övervakning av medlemsstaternas rättsliga ramar för att bedöma deras anpassning till ovannämnda rekommendationer, och uppmanar vidare kommissionen att insistera mer på genomförandet av dessa kritiska reformer i fall där medlemsstaternas system inte uppfyller de föreskrivna normerna.

5. Europaparlamentet konstaterar att det i den senaste rapporten kan konstateras en viss grad av framsteg i ett antal olika medlemsstater när det gäller rättsväsendets oberoende. Parlamentet välkomnar i detta avseende att EU-medel vid behov hålls inne inom ramen för villkorlighetsmekanismen[6], vilket bekräftats av EU-domstolen[7], eller inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens[8]. Parlamentet påpekar dock att överträdelser av rättsväsendets oberoende fortfarande är ett problem i vissa medlemsstater, såsom pågående disciplinära förfaranden mot domare på grund av innehållet i deras beslut, problem med sammansättningen av domstolsråd och med sammansättningen av de högsta nationella domstolarna mot bakgrund av principen om en domstol som inrättats genom lag osv.

6. Europaparlamentet påminner om att ett effektivt och rättvist rättssystem som säkerställer tillgång till rättslig prövning för alla kräver en lämplig budget och finansiering av rättsliga organ. Parlamentet beklagar att rapporten fortfarande visar att det finns allvarliga brister i detta avseende som särskilt verkar försvåra avgörandet av uppmärksammade korruptionsfall. Parlamentet betonar dock att tillräcklig rättshjälp och tillräckliga rättsmedel måste finnas tillgängliga även för medborgarna. Parlamentet uppmanar i detta sammanhang kommissionen att i nästa rapport om rättsstatsprincipen inkludera bedömningar av tillämpningen av EU:s regelverk om rättshjälp i civilrättsliga och straffrättsliga frågor, såsom rådets direktiv 2003/8/EG av den 27 januari 2023 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister[9], eftersom EU-domstolens rättspraxis visar att det fortfarande finns frågor om dess tolkning.

7. Europaparlamentet påminner om att även åklagarväsendet, oavsett dess plats i det nationella maktfördelningssystemet, måste vara oberoende av otillbörliga politiska

---

dos Juízes Portugueses mot *Tribunal de Contas*, ECLI:EU:C:2018:117, eller domstolens dom (stora avdelningen) av den 19 november 2019, *A.K.* mot *Krajowa Rada Sądownictwa*, förenade målen C-585/18, C-624/18 och C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982. Se även Briefing – ”European Court of Justice case law on judicial independence” (EU-domstolens rättspraxis om rättsväsendets oberoende), Europaparlamentet, generaldirektoratet för parlamentarisk utredning och analys, 19 juli 2021.

[6] Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2020/2092 av den 16 december 2020 om en generell villkorlighetsordning för skydd av unionsbudgeten (EUT L 433 I , 22.12.2020, s. 1).

[7] Se domstolens dom (plenum) av den 16 februari 2022, *Ungern* mot *Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97 och domstolens dom (plenum) av den 16 februari 2022, *Polen* mot *Europaparlamentet och Europeiska unionens råd*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.

[8] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/241 av den 12 februari 2021 om inrättande av faciliteten för återhämtning och resiliens (EUT L 57, 18.2.2021, s. 17).

[9] EGT L 26, 31.1.2003, s. 41 och rättelsen till det (EUT L 32, 7.2.2003, s. 15).

påtryckningar. Parlamentet noterar att vissa framsteg har gjorts i vissa medlemsstater. Parlamentet beklagar dock att det fortfarande finns system där regeringen kan utfärda bindande beslut till åklagare i särskilda fall, där mandattiden är knuten till en politisk process eller där ministerns och åklagarens funktioner kombineras, vilket möjliggör otillbörligt politiskt inflytande och skapar problem för ömsesidigt erkännande[10].

8. Europaparlamentet understryker särskilt att ”svängdörrsproblematiken” inte bara är begränsad till farhågor om att före detta ministrar övergår till den privata sektorn efter sin ämbetstid i offentlig tjänst, utan även omfattar situationer där enskilda personer kan ta på sig kritiska roller inom rättsväsendet eller åklagarmyndigheten omedelbart efter sin tjänstgöring som minister eller tillhörighet till ett politiskt parti.

9. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att vederbörligen beakta sådana exempel i sina kommande rapporter om rättsstatsprincipen inom Europeiska unionen. Parlamentet uppmanar kommissionen att med kraft uppmana medlemsstaterna att avstå från denna praxis, särskilt genom att genomföra rättsliga bestämmelser som proaktivt hindrar tidigare ministrar och högt uppsatta politiska personer från att inta ledande befattningar inom de högsta domstolarna eller åklagarmyndigheten, och därigenom skydda dessa viktiga institutioners oberoende och integritet.

Kampen mot korruption

10. Europaparlamentet konstaterar att korruption är ett hot som kan förstöra demokratier och måste bekämpas i alla dess former. Parlamentet är oroat över att den senaste rapporten antingen visar att det i flera medlemsstater inte görs några eller endast mycket långsamma framsteg när det gäller korruptionsförebyggande. Parlamentet är ytterst oroat över oviljan att upprätta register över lobbyister, öppenhetsregister och korrekta system för redovisning av tillgångar av offentliga ämbetsinnehavare och högre tjänstemän, samt över bristen på politisk vilja att införa strikta regler i fråga om svängdörrsproblematiken. Parlamentet betonar i detta sammanhang vikten av ett transparent lagstiftningsförfarande med långtgående tillgång till handlingar och regler för att säkerställa största möjliga öppenhet och ansvarsskyldighet i offentliga förvaltningar och offentliga beslutsprocesser i syfte att förebygga korruption[11].

11. Europaparlamentet uppmanar i detta sammanhang också alla EU-institutioner att följa högsta möjliga standarder för att förebygga korruption, såsom bland annat inrättandet av ett effektivt EU-organ för etiska frågor, fullständig tillämpning av förordning (EG) nr 1049/2001[12] om tillgång till handlingar och fullständig tillämpning av villkorlighetsprincipen när det gäller EU:s öppenhetsregister. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att så snart som möjligt försöka nå en överenskommelse om förslaget till direktiv om bekämpning av korruption.

12. Europaparlamentet erkänner den betydande ökningen under de senaste åren av den

[10] Till exempel yttrande nr 9 av den 17 december 2014 från det rådgivande rådet med europeiska åklagare om europeiska normer och principer för åklagare.
[11] Se i detta sammanhang artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv av den 3 maj 2023 om bekämpande av korruption, om ersättande av rådets rambeslut 2003/568/RIF och konventionen om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 (COM(2023)0234).
[12] Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (EGT L 145, 31.5.2001, s. 43).

kvantitativa betydelsen av de medel som tilldelats av Europeiska unionen, inbegripet medlen från NextGenerationEU. Parlamentet erkänner att det därför har blivit ytterst viktigt att det finns rättsliga bestämmelser i medlemsstaternas lagstiftning som syftar till att förhindra missbruk av dessa medel.

13. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att, som en del av sina kommande rapporter om rättsstatsprincipen, införliva en utvärdering av utvecklingen av medlemsstaternas lagstiftning under de senaste åren när det gäller tillsynen över lämplig användning av offentliga medel, samt de rättsliga mekanismer som finns för att ta itu med all otillbörlig användning av offentliga medel.

14. Europaparlamentet uppmanar dessutom kommissionen att, i de fall där skyddsnivån för offentliga medel konstateras ha sjunkit, omgående samarbeta med den eller de berörda medlemsstaterna och kräva ett snabbt genomförande av åtgärder för att rätta till denna situation.